

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [Muita tärkeitä: Kulttuurin tekijät avainasemassa, pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa, yhteinen linja politiikassa, kansainvälistyvä kulttuuri]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Lahti on Päijät-Hämeen maakunnan keskuskaupunki, joka tarjoaa taide- ja kulttuuripalveluja koko maakunnalle. Lahden kaupunki ylläpitää valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurilaitoksia: teatteria, orkesteria ja museoita. Lahden kaupungilla on myös alueelliset tehtävät museon ja kirjaston toiminnassa. Alueellisena vastuumuseona Lahden museoiden toimintakenttänä on tukea paikallismuseoiden ylläpitäjiä, toimia julkisen taiteen asiantuntijana, antaa korjausneuvontaa sekä toimia viranomaistyötä tekevänä asiantuntijana kaavoituksessa ja rakennushankkeissa arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön osalta koko Päijät-Hämeessä. Lahden kaupunginkirjasto hoitaa kirjastolain mukaista alueellista kehittämistehtävää Päijät-Hämeen lisäksi Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen ja Kymenlaakson alueilla. Lahden kaupungin kulttuuripalvelut koordinoi Päijät-Hämeen alueella toimivaa lastenkulttuurikeskus Efektia, jonka rahoituksesta vastaa OKM sekä toiminnassa mukana olevat kunnat.

Selonteossa esitetään ylivaalikautista toimielintä seuraamaan selonteon toteutumista ja tekemään esityksiä kulttuurin edistämiseksi. Kulttuuripoliittisen selonteon laatimisessa ei ole ollut mukana yksikään merkittäviä kulttuurilaitoksia ylläpitävistä kaupungeista. Sitäkin tärkeämpää on näiden kaupunkien mukanaolo selonteon toimeenpanoa valmisteleavassa työryhmässä. Työryhmä tulee koota eri suuruisista kaupungeista ja kunnista niin, että mukana on laajasti näkökulmia koko valtakunnan alueelta. Maakuntien keskuskaupunkien, joiden tehtävänä on huolehtia taiteen ja kulttuurin alueellisesta saatavuudesta, näkemykset ovat tärkeitä huomioida toimenpidesuunnitelmassa. Lahti on kokoonpanossa mielellään mukana merkittävänä kulttuurikaupunkina Suomen yhdeksän suurimman kaupungin joukossa edustaen myös maakuntakaupungin näkemystä.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Epävarma rahoitus heikentää kulttuurilaitosten toimintaedellytyksiä ja sitoutumista pitkäjänteiseen kehittämiseen.

Kulttuuripoliittisen selonteon ansio on se, että se nostaa keskusteluun taiteen ja kulttuurin merkityksen suomalaisen yhteiskunnan perustana ja tulevaisuuden muutosvoimana. Kulttuuri nähdään arvokkaana pääomana, joka kuuluu kansalaisen perusoikeuksiin. Taiteen ja kulttuurin tekijät nähdään yhteiskunnan uudistajina. Luovat alat nostetaan esiin myös elinkeinona ja merkittävänä osana talouden arvoketjua.

Merkittävin asia, jossa kulttuuripoliittinen selonteko ontuu, on taloudellinen visiointi. Sinällään ajatukset rahoituksen ja ansainnan monimuotoisuudesta ovat tärkeitä, mutta ilmaan jää monia vakavia huolenaiheita rahoituksen osalta. Selonteon laatimisessa ei ole ollut mukana yksikään merkittäviä kulttuurilaitoksia ylläpitävistä kaupungeista, jotka olisivat tuoneet realistisen käsityksen kulttuurilaitosten rahoituksen kestävästä perustan merkityksestä. Rahoitusrakenteen pitkäjänteinen kestävyys on turvattava.

Suurta huolta rahoituksen osalta aiheuttaa hallituksen ilmoittamat leikkaukset taiteen ja kulttuurin valtionosuuksiin. Kuntien heikentyvä taloustilanne ei mahdollista valtionosuusleikkausten korvaamista kuntien budjeteista, joten perusrahoitus vaarantuu.

Kulttuuritoimijoiden ja elinkeinoelämän yhteistyön lisääminen ja yksityisen rahoitusosuuden kasvattaminen on kannatettava ajatus, mutta onko mahdollista Suomen kokoisessa kansantaloudessa saada näillä keinoin korvattua vähenevä yhteiskunnan rahoitus? Ei maakunnissa riitä yrityksiä, jotka olisivat pitkäjänteisesti halukkaita/ kyvykkäitä tukemaan kulttuuritoimijoita. Korvaisivatko yksityisen rahoituksen verohelpotukset vähenevän rahoituksen? Onko realistista toteuttaa selonteossa esitetty hotellivierailujen matkailumaksu, jonka tulot ohjattaisiin kulttuuri-, nuoriso- tai liikuntapalveluihin? Rahoitusmekanismit yritysrahoituksen lisäämiseksi ovat epärealistisia ja alueellista yhdenvertaisuutta heikentäviä. Jos yksityistä rahaa ei ole siinä määrin, mitä perustoiminta tarvitsee, perusrahoitus tulee turvata julkisin varoin. Myös EU-rahoitus on epävarmaa, sen hakeminen ja raportointi on erittäin työllistävää ilman takuuta onnistumisesta. EU-rahoitusta ei tule laskea pitkäjänteisen työskentelyn perusrahoitukseksi – lisärahoitukseksi kyllä.

Voiko Suomessa jatkossa elää taiteella? Suomessa toimivat kulttuuri-instituutiot työllistävät laajasti sekä työsuhteisia kulttuuriammattilaisia että myös vapaan kentän toimijoita, joilta ostetaan palveluita ja palkataan produktioihin. Jo nyt monien taiteilijoiden leipä on murusina maailmalla. Jos taide ei enää elätä tai elatus on epävarmaa, Suomen kulttuurielämä näivetty ja erityislahjakkaiden ihmisten taidot hukataan. Kaikista taiteilijoista ei ole yrittäjiksi tai opettajiksi. Siksi ei pidä lähteä siitä oletuksesta, että kaikki tulisi taiteilijuuden rinnalla kouluttaa jompaankumpaan lisätehtävään.

Selonteossa ei ole tunnistettu museoammattillista työsuhteista työtä, joka edellyttää korkeaa koulutusta ja erityistä ammattitaitoa.

Selonteko kohdistuu pitkälle ajanjaksolle, mikä on kannatettavaa. Voidaanko pitkäjänteisyyteen kuitenkaan luottaa? Esittävän taiteen valtionosuusuudistus toteutettiin v. 2022. Uudistuksen lähtökohdaksi oli rahoituksen ennakoitavuus ja tämän mahdollistama pitkäjänteinen työ. Siihen nojaten kunnat ovat suunnitelleet taidelaitostensa strategian ja toimintaedellytykset lähivuosille. Kulttuurilaitosten valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset ovat iso isku luottamukselle pitkäjänteisyydestä ja ennakoitavuudesta. Leikkaukset ovat ristiriidassa kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteisiin.

Kirjastot

Selonteossa on puutteita yleisten kirjastojen tulevaisuuden näkökulmasta. Puuttuvat näkökulmat ovat seuraavat:

Kirjastojen rooli yhteiskunnallisena tilana: Selonteko ei käsittele laajasti kirjastojen merkitystä kansalaisten kokoontumis- ja oppimispaiikkana, mikä on erityisen tärkeää muuttuvassa digitaalisessa ja monikulttuurisessa ympäristössä.

Kirjastojen rooli innovaatioiden ja yhteisöllisyyden tukijana: Vaikka kirjastot ovat keskeinen osa paikallista kulttuuritarjontaa ja palveluita, selonteko voisi laajentaa näkökulmaa kirjastojen potentiaaliin toimia innovaatioiden ja uudenlaisten oppimisympäristöjen kehittämisen keskuksina. Tämä olisi erityisen tärkeää digitaalisessa ja monikulttuurisessa ympäristössä, jossa kirjastot voivat toimia myös uuden teknologian ja tiedonvälityksen kokeilualustoina.

Kirjastojen rooli monikulttuurisuuden edistämässä: Kirjastojen merkitys kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäjinä jää vähäiselle huomiolle. Kirjastot voisivat toimia aktiivisina alustoina, jotka tukevat yhteiskunnan monimuotoisuutta ja kulttuurienvälistä dialogia.

Kansainvälistyvä kulttuuri

Selonteossa todetaan lyhyesti kulttuurimatkailun lisäksi kulttuurin myönteiset vaikutukset maankuvaan esim. vahvistamalla suomalaisen taiteen osuutta vienninedistämismatkojen ja valtiovierailujen yhteydessä. Tämä on tärkeä nosto. Suomalaista taidetta kelpaa esitellä ja esim. orkesterivierailujen, teatteriesitysten ja taidenäyttelyiden yhdistäminen matkoihin ja vierailuihin pitäisi olla maan tapa ja suomalainen käyntikortti. Myös suomalaisen musiikin levytykset ovat tärkeä vientituote, esimerkkinä Sinfonia Lahden levytykset BIS-levymerkille. Levyjä on julkaistu yli 100 ja niitä on myyty n. 1,5 miljoonaa kappaletta ympäri maailmaa. Merkittävimpänä kokonaisuutena mainittakoon Jean Sibeliuksen tuotannon kokonaislevytys. Sinfonia Lahden tulkinnat Sibeliuksen orkesteriteoksista ovat erittäin tunnettuja niin Suomessa kuin ulkomailla.

Muita havaintoja

Kulttuuripoliittisen selonteossa käytetyissä kulttuurialan tunnusluvuissa on esitelty vuoden 2022 lukuja, jolloin koko kulttuuritoiminta oli koronasta johtuen estetty tammi-helmikuun ajan ja yleisön palaaminen tapahtui hitaasti. Tämän vuoden luvut eivät anna oikeaa kuvaa toimintaedellytyksistä.

Museot edistävät kulttuurimatkailua. Niiden aluetaloudellinen vaikutus on suuri ja ne ovat osa alueellista elinkeinopolitikkaa. Selonteon s.16 luovien alojen liikevaihtoluvuista museot kuitenkin puuttuvat.

Kulttuurin itseisarvo jää liian vähälle huomiolle selonteossa. Se kylläkin esiintyy sanana useassa kohdassa, mutta käsitettä ei avata.

Maailman epävakaa tilanteessa taiteen ja kulttuurin merkitys on erittäin suuri henkiseen kriisinkestävyyyteen varautumisessa. Tämä näkökulma selonteosta puuttuu. Myös museoiden tehtävä kulttuuriperinnön säilyttämiseksi kriisitilanteissa tulisi selonteossa tunnistaa.

Selonteko on osittain hyvin ylätasoinen ja vailla konkretiaa. Siinä käytetään paljon seuraavia ilmaisuja: tuetaan, edistetään, vahvistetaan, mahdollistetaan, huolehditaan, taataan, varmistetaan.

Tällaiset ilmaisut tarvitsevat konkreettista avaamista, joten selonteko vaatii jatkotyöstämistä , johon selonteossa viitataan.

Hämmennystä herättää termi ”jokaisenoikeus”, joka viittaa luonnon resurssien oikeudelliseen sisältöön. Tämä on haasteellinen käsite tekijänoikeuksien kannalta. Jokaisenoikeutta parempi termi olisi tuttu ja turvallinen perusoikeus.

Granqvist Kristiina

Lahden kaupunki, sivistystoimiala - Lahden kaupunki , sivistyspalvelut